

De beslissing om een koe af te voeren wordt voor een belangrijk deel op basis van economische argumenten genomen. De vraag is alleen: wanneer moet een melkkoe vanuit economisch oogpunt vervangen worden en welke factoren spelen hierbij een rol? Deze vraag staat centraal in de derde en laatste aflevering over jongvee en vervangingsbeleid.

Op de meeste Nederlandse melkveebedrijven worden op jaarbasis tussen de 30 en 35 procent van de melkkoeien vervangen, meestal door vaarzen van het eigen bedrijf. De reden voor deze vervanging kan worden opgesplitst in gedwongen vervanging als gevolg van bijvoorbeeld gezondheidsproblemen en vrijwillige afvoer. In het laatste geval is de vervangingsbeslissing meestal een economische: van het vervangende dier wordt een hogere bijdrage aan het bedrijfsresultaat verwacht dan van het af te voeren dier. Hierbij spelen factoren als productieniveau en leeftijd van het te vervangen dier en genetisch potentieel van het vervangende dier een rol. Naast een vrijwillige afvoer op basis van economische gronden wordt in de praktijk vaak de vrijwillige afvoer gestuurd door het aanbod aan vaarzen. Als dit aanbod

Helmut Saatkamp

Wijbrand Ouweltjes

Kees van der Walle

Henk Hogeveen

Niet-drachtige koeien langer doormelken ken gunstig voor economisch resultaat

Vervangen of doormelken?

aan vervangende vaarzen niet is afgestemd op de behoefte aan vervangende vaarzen (er is een overschot), kost dit geld.

Gebruikswaarde

Om de beslissing rond afvoer economisch te onderbouwen wordt gebruikgemaakt van de gebruikswaarde. Deze gebruikswaarde is het verschil in euro's tussen enerzijds de netto-opbrengst van een koe tot aan het einde van haar economische levensduur en anderzijds de netto-opbrengst van een gemiddelde vaars op dat bedrijf. De toekomstige netto-opbrengst van een koe of een vaars bestaat uit alle door het dier gerealiseerde opbrengsten voor melk, vlees en kalveren minus de kosten die voor het dier gemaakt moeten worden om deze productie te realiseren. Eenvoudig gezegd: wat verdien ik de komende jaren met dit dier?

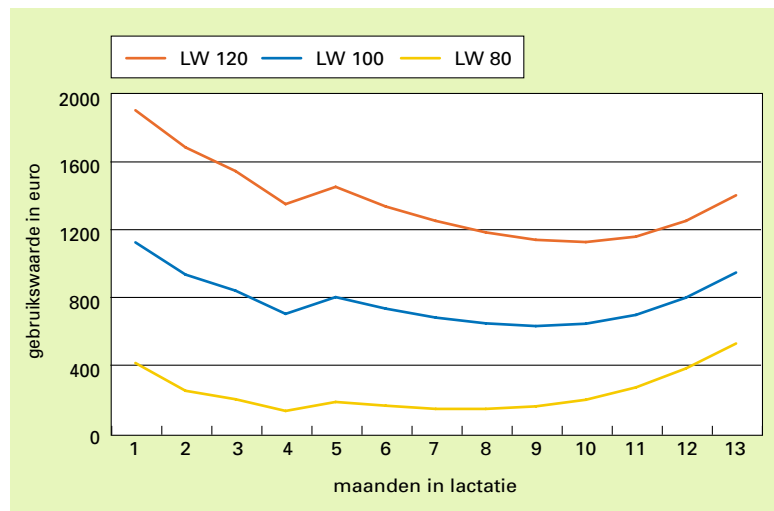
Om deze gebruikswaarden van melkkoeien te bepalen is er een complex computermodel ontwikkeld. Dit model berekent gebruikswaarden van koeien voor een groot aantal combinaties van lactatiewaarden, lactatienummers, tussenkalftijden en aantal lactatiedagen. Bij deze berekeningen wordt rekening gehouden met een veelvoud aan factoren zoals de vruchtbaarheid van de veestapel, kansen op gedwongen afvoer, de prijzen voor verschillende productiemiddelen, melkopbrengsten, slachtwaarde van een oude koe en de opfokkosten van een vaars. Een positief verschil (dus een gebruikswaarde groter dan 0) betekent dat aanhouden meer oplevert dan vervangen. Als deze koe dan toch vervangen wordt, betekent dit een economisch verlies. Als de gebruikswaarde van een koe negatief is, heeft vervanging vanuit economisch oogpunt de voorkeur.

Juiste afvoermoment

In figuur 1 wordt het verloop getoond van de gebruikswaarde van drie koeien in de derde lactatie, met een tussenkalftijd van 400 dagen en met een verschillende lactatiewaarde.

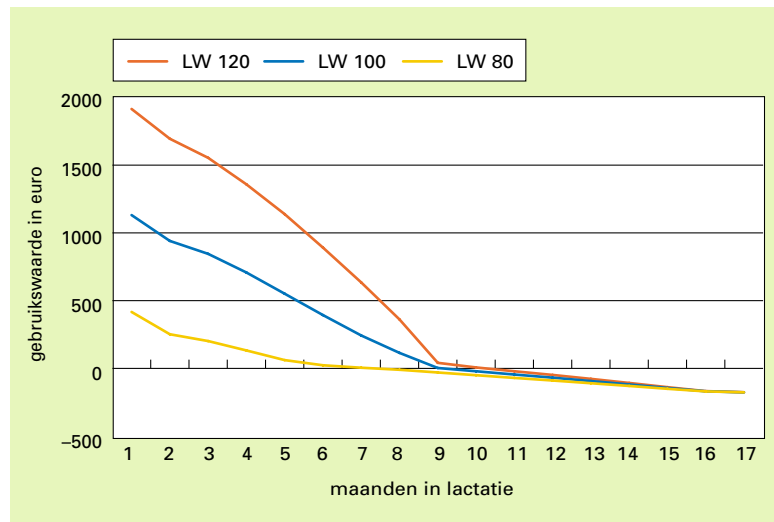
Koeien met een hogere lactatiewaarde hebben een hogere gebruikswaarde. Ook is te zien dat de gebruikswaarde van een koe toeneemt wanneer een koe weer drachtig (hier in maand 5) is. Maar het is ook duidelijk te zien dat de gebruikswaarde van deze delactatiekoe met een lage lactatiewaarde van 80 nog altijd positief is gedurende de gehele lactatie. Indien deze koe bijvoorbeeld in maand 4 zou worden afgevoerd ten gunste van een vaars zal dit een verlies van circa 130 euro veroorzaken. In het geval dat een gemiddelde koe (lactatiewaarde 100) in de vierde maand van de lactatie zou worden vervangen zal dit

verlies zelfs uitkomen op een bedrag van 703 euro. Voor koeien die gúst blijven is het verloop van de gebruikswaarde gedurende de lactatie anders dan van drachtige koeien. In figuur 2 is dit verloop te zien. Op het moment dat de gebruikswaarde in de buurt van 0 komt kunnen deze koeien het best worden afgevoerd en vervangen door een vaars indien een vervangende vaars aanwezig is. Dit ideale afvoermoment is verschillend voor koeien met een verschillende lactatiewaarde. Voor koeien met een lactatiewaarde van 80 zal dit ongeveer zeven maanden (210 dagen) na afkalven zijn. Voor koeien met een lactatiewaarde van 100 en 120 zal dit ideale moment zo rond de tien tot elf maanden na afkalven zijn. Het eerder vervangen van deze dieren zal dus geld kosten. Bij deze berekeningen is er wel steeds van uitgegaan dat een hoogdrachtige vaars ter vervan-

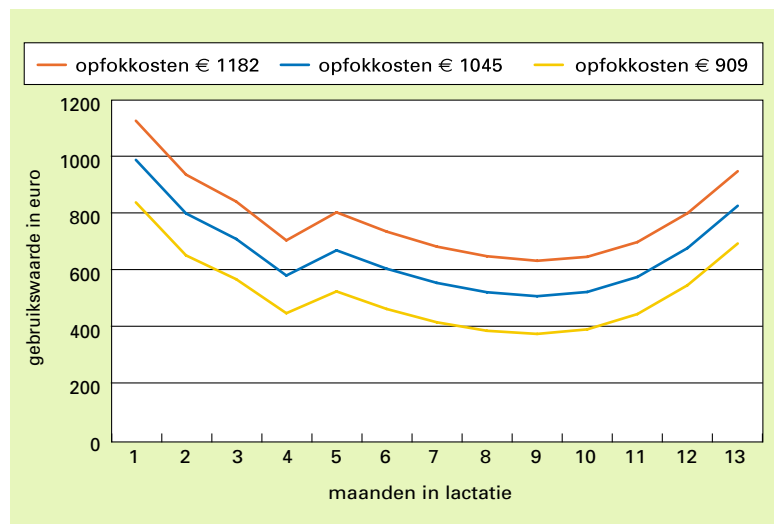

Figuur 1 – Verloop gebruikswaarde in de derde lactatie met een tussenkalftijd van 400 dagen voor drachtige koeien met een verschillende lactatiewaarde (LW)

Figuur 2 – Verloop gebruikswaarde in de derde lactatie van guste koeien met een verschillende lactatiewaarde (LW)

Figuur 3 – Verloop gebruikswaarde in de derde lactatie van een koe met een lactatiewaarde van 100 voor drie verschillende niveaus van opfokkosten van een vaars

ging aanwezig is. Als dit niet het geval is, zal het in de meeste gevallen verstandiger zijn de koe wat langer aan te houden totdat een vervangende vaars beschikbaar is.

Opfokkosten vaars belangrijk

De bedrijfsvruchtbaarheid heeft invloed op de gebruikswaarde van koeien en dan met name op de koeien met een lage lactatiewaarde. Uit berekeningen bleek dat wanneer de gemiddelde vruchtbaarheid van een veestapel verslechtert, de gebruikswaarde van vooral de koeien met een lage lactatiewaarde toeneemt. Dus indien de bedrijfsvruchtbaarheid matig is moet extra voorzichtig worden omgegaan met vrijwillige vervanging van koeien met een lage lactatiewaarde.

Van grotere invloed op de hoogte van deze gebruikswaarden zijn de opfokkosten van een vaars en de slachtwaaarde van oude melkkoeien. In het geval de slachtwaaarde van de oude koeien lager is zal de gebruikswaarde van deze koeien toenemen en is het langer blijven melken van oudere koeien interessanter. Voor de opfokkosten van vaarzen geldt dat indien deze hoger wordt, de gebruikswaarde van de oudere koeien eveneens toeneemt.

Figuur 3 geeft weer hoe de gebruikswaarde van een koe met een lactatiewaarde van 100 verandert bij stijgende opfokkosten. In deze figuur is duidelijk te zien dat de gebruikswaarde van een koe gemiddeld met eenzelfde bedrag toeneemt als de stijging van de opfokkosten van een vaars, in dit geval ongeveer 136 euro.

Op intensieve bedrijven liggen de opfokkosten van een vaars op een hoger niveau dan op extensieve bedrijven. Op deze intensieve bedrijven zal de economische schade als gevolg van vrijwillige vervanging (op het niet ideale tijdstip) tot grotere schade lijden dan op een extensief bedrijf (met lagere opfokkosten). Het vrijwillig vervangen op basis van het aanbod aan drachtige vaarzen (zonder dit aanbod af te stemmen op de behoefte aan vervangende vaarzen) heeft dan ook voor intensieve bedrijven grotere economische gevolgen.

Ir. K. van der Walle, toegevoegd onderzoeker Wageningen universiteit

Dr. ir. H. W. Saatkamp, universitair docent Wageningen universiteit

Dr. ir. H. Hogeveen, universitair docent Wageningen universiteit

Ir. W. Ouweltjes, onderzoeker PV

Conclusies

- Onnodige vervanging kan veel geld kosten.
- Te vroeg vervangen van guste koeien is economisch niet verantwoord.